

ประชา หุตานุวัตร : เราต้องช่วยกันเรียน ไม่ใช่แข่งกันเรียน

“การศึกษาทำร้ายเด็กนะครับ”

เขาเริ่มต้นด้วยประโยคนี้ หลังจากผู้ดำเนินรายการส่งไมโครโฟนถึงมือ มันเป็นเสียงพูดของ ‘ประชา หุตานุวัตร’ ภาวะบวกรุ่นใหญ่ ผู้บุกเบิกกระบวนการเรียนรู้ที่เข้าถึงชีวิตจิตใจในแวดวงการศึกษาทางเลือก และผู้จัดทำหลักสูตร Awakening Leadership Training Program

ถัดจากประโยคแรก เขามีเหตุผลอีกหลายย่อหน้าเพื่อเป็นหลักยันในความคิด

“ระบบการศึกษาปัจจุบันทำร้ายเด็ก ทำให้เด็กที่ไม่มีความสุข เป็นคนที่ไม่มีความสุข เริ่มตั้งแต่อนุบาลเป็นต้นไป เป็นทั้งประเทศ ทั้งระบบ ครูก็ถูกทำร้ายด้วย กรณีที่เราเห็นความจริงที่เกิดขึ้นจริง ผมคลุกคลีกับโรงเรียนเทศบาลขอนแก่น 11 โรงเรียนอยู่พักใหญ่ เพราะว่านายกเทศมนตรีคนนั้นเขาพยายามปฏิรูปการศึกษา ก็เลยเข้าไปเห็นข้างใน ที่พูดมาจริงทั้งหมด แล้วคำว่าการศึกษาทำร้ายเด็กเป็นคำของผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่งที่เราทำงานด้วย

“ทำร้ายอย่างไร ทำร้ายหลายอย่างที่พูดไปแล้ว แต่ที่สำคัญที่สุดพวกเราทุกคนถูกทำร้ายด้วย รู้สึกว่าเราดีไม่พอ เราด้อย เรารู้สึกว่าเราไม่ได้เรื่อง แม้คุณอยู่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สวนกุหลาบ เทพศิรินทร์ อัสสัมชัญ หรืออยู่ในห้องคิง คุณจะรู้สึกว่า กูดีไม่พอ กูฉลาดไม่พอ นี่เป็นผลที่ไม่ได้มาจากเฉพาะระบบการศึกษา แต่เป็นผลของระบบสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ และไม่ได้เป็นเฉพาะประเทศไทย เป็นทั่วโลก”

ประชา หุตานุวัตร ย้ำครั้งแล้วครั้งเล่าว่าการศึกษทำลายความเป็นมนุษย์ และผลต่อเนื้อคือมนุษย์ทำลายคุณธรรม เขามองว่ามันทำให้ปัญหาคอร์รัปชันแก้ไขไม่ได้ และการปฏิรูปก็เป็นเพียงฝันกลางวันที่เป็นจริงไม่ได้เลยหากสังคมไม่เปลี่ยนแปลงทั้งองคาพยพ

“การปฏิรูปการศึกษาทั้งหมดเป็นการฝันหวาน ถ้าสังคมไม่เปลี่ยนระบบ ไม่มีทางเป็นไปได้ ในระบบทั้งระบบ โทษเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาในเมืองไทย โทษครู โทษกระทรวงศึกษาไม่ได้

“ระบบทั้งระบบมันตายแล้ว ไม่มีทางปฏิรูปได้ ผมทำทนาย

“ถ้าเราจะจัดการศึกษาที่ไม่ทำลายความเป็นคน มันกลับมาประเด็นแรกคือ ต้องฝึกให้เด็กตัดสินใจ การตัดสินใจคือการศึกษา การที่เด็กมีส่วนร่วมคิดในกระบวนการเรียนรู้ ร่วมสร้างองค์ความรู้ นี่คือการศึกษ ถ้าไม่มีสิ่งนี้ไม่มีการศึกษา คุณนั่งเรียนอยู่ในห้อง ตอบคำถาม ตอบครู 12 ปี 17 ปี 18 ปี ไม่มีการศึกษาเกิดขึ้น เพราะเด็กไม่ได้คิด ไม่ได้ตัดสินใจ ไม่ได้ลองผิดลองถูกด้วยตัวเอง สิทธิในการตัดสินใจ แม้แต่การตัดสินใจผิดก็เป็นสิ่งที่เด็กมีสิทธิทำด้วย เพื่อเขาจะได้เรียนรู้

“อันแรก การตัดใจลงมือทำและเกิดความมั่นใจ มันต้องคู่กับอีกอันหนึ่ง คือการฝึกฝนตน ชัดเกล้าตัวเอง เพื่อลดความเห็นแก่ตัวลง การศึกษาสมัยใหม่ทั้งหมดไม่มีส่วนนี้เลย การฝึกชัดเกล้าตัวเองไม่เคยเกิดขึ้นจริงจิง เรื่องสมาธิภาวนาทำเล่นๆ กันทั้งนั้น แต่ถ้าสามารถทำจริงจังได้ การศึกษาถึงจะเกิด

“ถ้าไม่มีฉันทะที่จะฝึกฝนตัวเอง การศึกษาไม่เกิด การศึกษามันต้องเกิดจากการฝึกฝนตนเองทั้งนั้น ทำจิตให้สงบ สร้างปัญญา ไม่เอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง เป็นการรู้จักยับยั้งชั่งใจตัวเอง ทั้งหมดนี้เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของการที่เรารู้จักฝึกฝนตนเองด้วยหัวใจของการศึกษา

“อีกประการที่สำคัญมากคือต้องช่วยกันเรียน ไม่ใช่แข่งกันเรียน การแข่งกันเรียนเป็นการทำร้ายเด็กด้านหนึ่ง ถ้าช่วยกันเรียน ความรู้มันจะพอกพูนขึ้น มันจะมาเสริมอันแรกในเวลาเรียน ครูไม่ใช่คนมาบอกความรู้ ความรู้เดี๋ยวนี้ไปหาได้ไม่ยาก ไม่ต้องมาเรียน เตรียมอุดมศึกษาก็ได้ เปิดผ่านอคตาเดมิคุณก็ทำข้อสอบได้อย่างดีด้วย”

เปลี่ยนจากการแข่งขันมาเป็นการช่วยกันเรียน สร้างห้องเรียนที่เป็นมิตรระหว่างเพื่อนและเพื่อน ครูกับนักเรียน บังเกิดความรัก ความเข้าใจในการศึกษา สิ่งเหล่านี้คือโจทย์ใหญ่ที่ประชา หุตานุวัตร สนใจว่าเราจะสร้างห้องเรียนที่มีสัมพันธ์ภาพลักษณะนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร

“เด็กช่วยกันเรียน แล้วก็สร้างความเป็นมิตร สร้างความเป็นเพื่อน เกิดความรักระหว่างครูกับนักเรียน เกิดความรักระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง ตรงนี้ผมสรุปว่า ความรักคือการศึกษา ถ้าไม่มีความรักการศึกษาไม่เกิด เด็กจะเป็นคนอย่างไรขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครู เด็กกับพ่อแม่ เด็กกับเพื่อน เด็กกับญาติพี่น้องทั้งหลาย เพราะฉะนั้นเด็กที่เติบโตมาในชนบทได้เปรียบกว่าคนกรุงเทพฯ คนกรุงเทพฯ อยู่ในห้องแคบๆ มีพ่อแม่ 2 คน มีพี่น้องคนหนึ่ง หรือไม่มีเลย พวกนี้เงินมากในเรื่องความสัมพันธ์ ถ้าไม่มีความสัมพันธ์การศึกษาไม่เกิด”

พูดจบวรรคนี้ดูเหมือนพื้นที่นอกเมืองจะเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีได้มากกว่า แต่กลับมาทบทวนอีกครั้ง เขามองเห็นความซ้ำรูดทรด โทรมของชนบทมากขึ้นเรื่อยๆ แน่แน่นอนว่าปัญหานี้กระทบมาถึงปัญหาเรื่องการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

“คนรุ่นผมถ้าอยู่ในชนบทเขามีครอบครัวดูแล โตมาจากครอบครัว วัฒนธรรมครอบครัวยังอยู่ ตอนนี้ทั้งหมดเลย ระบบครอบครัวในชนบท ไม่มีเหลือเลย ยิ่งถ้าอยู่ในตัวเมือง ยิ่งไม่มีอะไรเหลือเลย อยู่ตามแหล่งคนยากจนในเมืองทั้งหลาย ยากจนไม่ใช่เฉพาะเรื่องเงินทอง ยากจนความสัมพันธ์ ยากจนชุมชน เด็กโตไม่ได้ถ้าไม่มีชุมชน วัฒนธรรมโบราณทั้งหมดแล้ว

“แต่ก่อนนี้คนรุ่นผมถูกหล่อหลอมมาด้วยวัฒนธรรมโบราณระดับหนึ่ง ผมโตในเมืองน้อยกว่า แต่เพื่อนผมในชนบทเขามาจากวัฒนธรรม แต่ตอนนี้ไม่มีเหลือแล้ว พ่อแม่แยกกันเป็นของว่าเล่น ลูกไปอยู่กับตายาย ปู่ ย่า ตา ยาย ไม่เข้าใจสิ่งที่ลูกพูดลูกสอน ทุกอย่างมันรวนเรหมด แล้วบางกรณีการที่พ่อแม่ไปทำงานกันคนละที่ เจอคนใหม่ แต่งงานใหม่ มีลูกเอามาส่งไว้ที่ตายาย สามคน สี่คนห้าคน ยายไม่รู้จะทำอย่างไร นี่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ ไม่มีทาง ไม่ว่ารัฐมนตรีเป็นคนไหนไม่มีทางแก้ปัญหาพวกนี้ได้ ถ้าไม่แก้ระบบสังคมของเรา”

เรียบเรียงจากกิจกรรมเวทีสาธารณะ “รวมพลคนกล้าสอน สู่การเรียนรู้มีชีวิต” โครงการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาด้วยชุมชนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เสาร์ที่ 21 กรกฎาคม 2561 เวลา 12.30 – 16.00 น. ห้องประชุมริมน้ำ LA 107 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ท่าพระจันทร์)